

דף הנחיות
מסע אל תוך עצמך
פרק 09
שליחים במסע

מה במערך?

במהלך המסע אל תוך עצמנו עסקנו בנושאים מרתקים של זהות אישית, לאומית ועוד. בשיעור הזה נעסוק באופן בו ספר התורה - ספר החוקים, הערכים והמשמעות של העם היהודי - עבר מדור לדור בלי טעות אחת.

הרצון לזכור מלווה את עם ישראל לאורך הדורות. החל מהאזכור המתמיד של 'זכר למעשה בראשית', עבור דרך החזרה הקבועה על מעשים שנעשים 'זכר ליציאת מצרים' וכלה באירועי-זיכרון אישיים ואינדיבידואליים.

במצגת הנוכחית לא נקיף את כל חלקי הזיכרון היהודי. אנו ניגע בכמה נושאי-יסוד חשובים המבוססים על עמוד הזיכרון. ננסה להבין כיצד ניתן להעביר זיכרון בצורה טובה גם לדורות הבאים. נלמד את משחק הילדים המוכר 'טלפון שבור' ונראה כיצד נוכל לוודא שהמסר יעבור הלאה בצורה מיטבית. לאחר שנחליט על מנגנוני הגנה מתאימים לשמירה על מסרים ברורים נתבונן במנגנוני ההגנה שהיהדות הציבה לעצמה לאורך ההיסטוריה.

לימוד מהנה ומועיל!

שקף מספר 2

זיכרון היסטורי הוא דבר מתעתע. הזיכרון עובר מדור לדור במשך אלפי שנים, כיצד נוכל להיות בטוחים שהמסרים עוברים כראוי? מי יתקע לנו כף שלא יהיה בלבול וטעות במהלך השנים?

על מנת להבין כיצד ניתן להעביר מסר בצורה טובה, נפנה יחד למשחק הילדים הפופולרי 'טלפון שבור'. בקצרה, למי שלא זוכר איך משחקים: 12:

כמה ילדים יושבים זה לצד זה. הראשון לוחש מילה לזה שיושב לידו. הוא לוחש אותה לזה שלצידו וכך הלאה עד לאחרון הילדים בשורה. ילד זה אומר את המילה בקול.

משעשע לראות את השינויים שעברה המילה ככל שהתרחקה ממקורה. אם למשל בוחר הילד הראשון במילה 'כיסא', הילד שלצידו שמע רק 'כיס', השלישי שמע 'כי' והרביעי 'קיר'...

נניח שהמסר שאנחנו רוצים להעביר הוא לא רק מילה סתמית. נניח שחשוב לנו מאוד להעביר את המסר במדויק, אלו מנגנוני הגנה יסייעו לנו לוודא כי הילד האחרון בשורה ישמע את המילה הנכונה? מה אתם הייתם עושים לו רציתם להעביר מסר מאחד לשני (או מדור לדור..). והיה חשוב לכם שהמסר יעבור בדיוק כמו שתכנתם?

אתגר חשיבה זה מבוסס על מאמרו הנפלא של הרב מרדכי נויגרשל בספרו 'מסע אל פסגת הר סיני'

<p>5 זה יהיה כדאי!</p> <p>7 מוטיבציה עידוד לכדי לא נדל הרגשה חזרה את החשיבה הרבה שבהפדה על הדיוק</p> <p>6 לא מומלץ להיכשיל! הילדים יחזרו שמי שניסו לשיבוש יעשו טעות. לעומת זאת מי שיפיק לייק יקבל פרס.</p>	<p>4 עוד רעיונות? בבקשה</p> <p>5 חזרה יזימית נחזור על התרגיל בשני עשרות שנים ברציפות. אם ככל עשרת הימים יגיע לראשונה חשאי בכל דעות בסדרים שלא יודו שביטו</p> <p>4 עשרה טורים מסר עשיר טורים של המשחק יודע בכל סוג. כל הילדים הישנים והשנים יזימו ביניהם זוגי את אותה המילה. אם כל הילדים הישנים אחרים אמרו את אותה המילה ועד כי המילה אכן נבחרה בשניים כי לא פבר שאתה עמדת בדיוק איעזר לעולם.</p>	<p>3 מנגנוני הגנה</p> <p>3 כל אחד אומר 50 פעמים אחרי 50 חזרות מופיעים המילה ומשמע באופן מדויק. ברוב המעשים המילה תעבור בצורה נכונה.</p> <p>2 פתק עם ראשי פרקים הילד הראשון מקבל פתק ובו רשום וראשי פרקים אודות המסר המועבר.</p> <p>1 להעביר חפץ פיזי אם בדוגמה שלנו – הילד הראשון היה עובר כיסא גם האחרון היה יודע שהמילה הנכונה היא כיסא</p>
--	---	---

שקף מספר 3-4-5

בשקפים אלו נציג מספר מנגנוני הגנה שיכולים לשמש ילדים שרוצים שהטלפון השבור לא יישבר.

1. להעביר חפץ פיזי

אם – בדוגמה שלנו – הילד הראשון היה מעביר כיסא, גם האחרון היה יודע שהמילה הנכונה היא 'כיסא'

2. פתק עם ראשי פרקים

הילד הראשון מעביר פתק ובו רמזים וראשי פרקים אודות המסר המועבר

3. כל אחד אומר 50 פעמים

אפילו אם בחלק מהפעמים המילה לא תישמע באופן מדויק, ברוב הפעמים המילה תעבור בצורה נכונה.

4. עשרה טורים

ניצור עשרה טורים של חמישה ילדים בכל טור. כל הילדים היושבים ראשונים יתאמו ביניהם לומר את אותה המילה. אם כל הילדים היושבים אחרונים יאמרו את אותה המילה נדע כי המילה אכן עברה במדויק כי לא סביר שאותה טעות בדיוק ארעה לכולם.

5. חזרה יומיומית

נחזור על התרגיל במשך עשרה ימים ברציפות. אם בכל עשרת הימים נגיע לאותה תוצאה נוכל להיות בטוחים שלא חל שיבוש בדרך.

6. לא מומלץ להיכשל!

הילדים יוזהרו שמי שיגרום לשיבוש יענש קשות. לעומת זאת מי שיקפיד לדייק יקבל פרס.

7. עידוד מוטיבציה

נסביר את גודל התורמה לחברה ואת החשיבות הרבה שבהקפדה על הדיוק. מוזמנים כמובן לחשוב על מנגנוני הגנה נוספים ודרכים שבהם ניתן להבטיח את העברתו של המסר בצורה מדויקת.

שקף מספר 6

לאחר שמצאנו יחד מנגנונים שונים ששימוש בהם מבטיח העברה מדויקת של המסרים, בואו נחזור לנושא שלנו: העברת תורת ישראל מדור לדור. כיצד אנו יכולים להיות בטוחים שבמרוצת השנים לא חלו שיבושים בהעברת המסרים? אלו מהמנגנונים אותם פיתחנו מוכרים לכם משרשרת הדורות היהודית?

שקף מספר 7

מנגנון מספר 1 – חפץ פיזי

ברצף היסטורי שאין לו אחר ורע עובר תיאור מעמד הר סיני מדור לדור יחד עם חפצים פיזיים שלא עברו שינוי

טלית ותפילין, שופר ולולב, ארבעה מינים, מצות ומרור ועוד...

חגי ישראל נחגגים עד היום ברוב המוחלט של בתי ישראל. זו הזדמנות לדון על הדרך בה החגים נחגגים וכיצד באה לידי ביטוי השמירה על המורשת היהודית במשפחות השונות.

שקף מספר 8

מנגנון מספר 2 – פתק עם ראשי פרקים

התורה עוברת מדור לדור כמסמך כתוב:

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדוה את בני ישראל שיהיה ביניהם זמנן תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל (דברים, לא, יט)

פירוט הנושאים הכתובים בתורה שבכתב מופיע בתורה שבעל פה. אך ההקפדה על העברת התורה שבכתב באופן מדויק מהווה אישור לכך שמשמית העברת המסרים לאורך הדורות הוכתרה בהצלחה.

3. כל אחד אומר 50 פעמים

ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך וצביתך.

תנו רבנן: "ושננתם" שיהו דברי תורה מחודדים בפין. שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד. (קידושין, ל, ב).

שקף מספר 9

מנגנון מספר 3 – כל אחד אומר חמישים פעמים

ישנה הקפדה רב-דורית על שינון וחזרה:

וְשִׁנַּנְתֶּם לְבָנֵיכָהּ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ (דברים, ו, ז).

תנו רבנן: "ושננתם" שיהו דברי תורה מחודדים בפין. שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד. (קידושין, ל, ב).

4. עשרה טורים

שרשרת הדורות אינה שרשרת אחת, אלא רשת של שרשראות המתפרסת על פני העולם כולו.

היהודים נפוצו על פני תבל. לא היה קשר בין הקהילות. למרות זאת כולם חזרו עם אותה תורה שבכתב, אותה התורה שבעל פה ואותם עיקרי אמונה.

חוליה בשרשרת
הבריחה המשותפת שיפיר את המסורת באמצעות מוספים חידושים, שינויים מעטים.
האם יש שיש קושי או פירוק אצל דתן ועתנר?
אילולם במשפחה יהודי דתי?

שקף מספר 10

מנגנון מספר 4 – עשרה טורים

שרשרת הדורות אינה שרשרת אחת, אלא רשת של שרשראות המתפרסת על פני העולם כולו. היהודים נפוצו על פני תבל. לא היה קשר בין הקהילות. למרות זאת כולם חזרו עם אותה תורה שבכתב, אותה התורה שבעל פה ואותם עיקרי אמונה.

להעשרה:

מפליא הדבר שלאחר כל הגלויות והתפצרות הקהילות אין כמעט הבדלים בין ספרי התורה וההבדלים המועטים הקיימים אינם משנים כלל את המילים או את משמעותם (חומש בראשית (ט, כט) בספרי התורה הספרדיים והאשכנזיים כתוב: "ויהי כל ימי נח", ואילו בספרי התורה התימניים כתוב: "ויהיו כל ימי נח". וכן בדברים (כג, ב) נאמר פצוע 'דכה', ולמסורת תימן כתוב 'דכא' ב'א', וכן כתוב בכמה ספרי תורה ישנים מאשכנז, ואילו בספרים של הספרדים וכן ברוב ספרי התורה האשכנזיים החדשים כתוב 'דכה' ב'ה'. וכן בספר ויקרא (ז, כט) למסורת התימנים ועוד מסורות ישנו רווח לתחילת פרשה פתוחה, ולהרבה מסורות ולרמב"ם אין שם שום רווח לתחילת פרשה (עי' ש"ך יו"ד רעה, ו).

שקף מספר 11

מנגנון מספר 5 – חזרה יומיומית

לא ימוש ספר התורה הזה מפיד וקנית בו ימים ולילה ולענו תשטר קטנות בכל הקטוב בו יאז תצליח את דרך וזה משכיל (יהושע, א, ח).

הציווי 'והגית בו יומם ולילה' מלווה את העם במשך שנים. יהודים בכל הדורות נצלו רגעים ודקות כדי לשוב ולשנן, לחזור ולהבין את כל דברי התורה, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים.

שקף מספר 12

מנגנון מספר 6 – לא מומלץ להיכשל

במספר מקומות אנו מוצאים את הזהירות הרבה שנקטו בה סופרי הסת"ם – ספרי תורה, תפילין ומזוזות – ומוסרי התורה שהבינו את המשמעות העצומה של טעות חלילה.

בשקף הבאנו ציטטה אחת בנושא:

...וכשבאתי אצל ר' ישמעאל אמר לי: בני, מה מלאכתך?

אמרתי לו: לבלר אני.

אמר לי: בני! הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא. שמא אתה מחסר אות או מיתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו (עירובין, יג, א).

להעשרה:

מדוע חוסר זהירות עלול להחריב אל העולם?

רש"י מבאר בפשיטות שאות אחת עלולה לשנות את המשמעות לחלוטין, באופן שיכול להביא לנזק גדול. וה' אלהים אמת אם תחסר אל"ף הרי אתה מחריב וידבר ה' אם תוסיף אות אחת ותכתוב וידברו נמצאת מחריב. באופן נוסף מבאר

שקף מספר 15

במהלך המפגשים עסקנו בחידוד ההבדל בין זיכרון להיסטוריה. הבנו שזיכרון הוא משהו חי ופועם בתוכנו, כזה שגם אם התרחש לפני שלושת אלפים שנים, הוא עדיין ממשיך ומעצב את דמותנו.

מהם הזיכרונות שלנו? מה נרצה להעביר? מה נעשה כדי לוודא שזה אכן יקרה?

להערות והארות:

משה שמעון אופן

Moshe.oppen@gmail.com

054-8496992

**רוצים עוד?
 סדקו והצטרפו
 ל"אחים לנפש"**

© כל הזכויות שמורות ל"אחים לנפש"